

**ДВНЗ “Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника”
Навчально-науковий юридичний інститут**

Затверджено на засіданні кафедри теорії та історії держави і права Навчально-наукового юридичного інституту. Протокол №1 від 29 серпня 2019 р.

Завідувач кафедри

Л.Т. Присташ

**Програмові вимоги до екзамену з навчальної дисципліни
“Історія держави і права зарубіжних країн”
на I семестр 2019-2020 н.р.**

галузь знань 08 «Право»

спеціальність 081 «Право»

Тема 1. Предмет, метод і система історії держави і права зарубіжних країн. Її місце у системі юридичних наук

Предмет і метод науки. Методологія викладу і вивчення. Завдання історії держави і права зарубіжних країн, мета її вивчення, значення як науки, взаємозв'язок з іншими юридичними науками та навчальними дисциплінами. Періодизація історії держави і права зарубіжних країн. Джерела та література.

Тема 2. Держава і право Стародавнього Єгипту

Утворення, етапи розвитку і причини загибелі держави в Єгипті: зародження державності, Стародавнє Царство, Середнє Царство, Нове Царство, Пізнє Царство. Суспільний лад та його еволюція. Державний устрій: форма правління, система управління. Джерела та основні риси права.

Тема 3. Держава і право Стародавнього Вавилону

Особливості виникнення і період розвитку Месопотамії, її суспільний лад. Утворення Вавілонської держави. Правління царя Хаммурапі. Правове становище населення.

Державний устрій. Царська влада, органи управління. Суд.. Джерела права. Закони царя Хаммурапі. Причини їх появи, та система. Характеристика основних галузей та інститутів вавілонського права.

Тема 4. Держава і право Стародавньої Індії та Китаю

Виникнення держави та права. Етапи розвитку рабовласницької держави в Індії. Імперія Маур'їв. Суспільний лад та правове становище населення. Державна влада, органи управління. Суд. Збройні сили. Основні джерела права. Вплив ведичної філософії на формування правової системи рабовласницької Індії. Закони Ману, причини їх видання, система та

характеристика. Основні галузі та інститути права. Утворення рабовласницької держави в Китаї та періоди її розвитку. Період Трьох династій. Період імперії Цінь. Період імперії Хань. Суспільний та державний лад Стародавнього Китаю. Джерела та характерні риси права.

Тема 5. Суспільний та державний устрій Афін і Спарти.

Джерела права Афін і Спарти

Зародження державності. Реформи Тезея. Реформи Солона (594 р. до н. е.), їх значення. Дальший розвиток Афінської державності. Реформи Клісфена (509 р. до н. е.), їх зміст і оцінка. Греко-перські війни. Реформи Ефіальта і Перікла. Правове становище населення (громадяни, метеки, раби). Державний устрій: народні збори, рада 500, геліея, ареопаг, колегія 10 стратегів, колегія архонтів, службові особи. Суд. Збройні сили. Джерела права. Характеристика його основних галузей та інститутів. Причини та особливості занепаду Афінської держави. Виникнення держави та історичні особливості її подальшого розвитку Спарти. Суспільний лад Спарти: громадяни, переіеки, ілоти. Державний устрій: народні збори, царі, ефори, герусія, службові особи. Джерела права, характеристика його основних галузей та інститутів. Історичні особливості занепаду Спарти.

Тема 6. Держава і право Стародавнього Риму

Періодизація історії Римської держави. Зародження Римської державності. Суспільний устрій Риму у додержавний період (патриції, плебеї, клієнти, раби). Органи управління суспільством у додержавним період. Реформи Сервія Тулія (509 р. до н. е.).

Утворення аристократичної республіки. Суспільний лад (громадяни, латини, перехрици, раби). Державний устрій (народні збори, сенат, магістратура).

Монархія. Принципат. Суспільний та державний лад. Особливості переходу від принципату до домінанту. Домінат. Суспільний та державний устрій. Реформи Діоклетіана. Поділ імперії на Західну і Східну. Реформи

Константина. Падіння Західної Римської імперії. Джерела римського права в період республіки та імперії. Звичаєве право і закони. Закони XII таблиць. Едикти магістратів. Секатусконсульти. Діяльність юристів. Імператорські конституції. Право народів. Кодифікації права. Кодифікація Юстиніана. Основні галузі та інститути римського права.

Тема 7. Суспільний і державний лад франків. Джерела права франків

Причини та особливості виникнення держави Франків. Основні етапи розвитку держави Франків. Суспільний лад Франків. Комендація і прекарій. Імунітети. Королівська влада. Реформи Карла Мартелла. Правління Карла Великого. Державний устрій. Суд. Збройні сили.

Джерела права. Салічна правда. Характеристика основних галузей та інститутів права. Відображення пережитків первіснообщинного ладу в Салічній Правді. Верденський договір 843 року.

Тема 8. Держава і право феодальної Франції

Розвиток феодальних відносин. Утвердження сеньйоральної монархії. Період феодальної роздробленості. Правове становище населення. Державний устрій в період сеньйоральної монархії.

Утворення станово-представницької монархії. Реформи Філіппа II. Реформи короля Генріха IX. Суспільний та державний лад в період станово-представницької монархії. Особливості правового статусу Генеральних штатів. Абсолютна монархія. Зміни в суспільному та державному ладі.

Тема 9. Держава і право феодальної Англії

Розвиток феодальних відносин у Британії. Утворення англосаксонських держав, їх суспільний та державний устрій. Джерела права в англосаксонський період.

Нормандське завоювання та його вплив на суспільний лад та державний устрій Англії в XII - XIII ст. Реформи Генріха II. Велика Хартія вольностей 1215 р.. Центральні органи влади.

Утворення станово-представницької монархії. Суспільний лад. Державний устрій. Виникнення англійського парламенту, формування органів місцевого самоврядування. Судова система. Виникнення і особливості англійського абсолютизму. Державний устрій. Судова система. Характерні особливості джерел права.

Тема 10. Особливості держави і права феодальної Німеччини

Утворення і розвиток феодальної державності в X - XII ст. "Священна римська імперія". Суспільний устрій. Влада князів. Виникнення та особливості станово-представницької монархії.

Становлення князівського абсолютизму. Селянська війна 1525 р. Тридцятирічна війна та Вестфальський мир 1648р. Особливості розвитку феодального права в Німеччині. Джерела права. Саксонське і Швабське зерцала. Магдебурзьке право. Золота булла 1356 р. Кароліна 1532 р. Рецепція римського права.

Тема 11. Держава і право Візантії

Утворення держави та основні етапи її розвитку. Суспільний та державний устрій Візантії у V - VII столітті. Реформи імператора Юстиніана. Еволюція суспільного устрою та державного ладу Візантії у VIII - XV столітті. Основні джерела права. Характеристика основних галузей та інститутів права Візантії.

Причини та особливості падіння Візантійської держави.

Тема 12. Особливості розвитку феодальної держави і права Польщі, Чехії, Сербії та Болгарії

Виникнення феодальної держави і права Польщі, Чехії, Сербії та Болгарії, суспільний державний устрій. Джерела права. Синтагма Матвія

Властаря. Суспільний лад та державний устрій при Стефані Душані. Джерела права. Законник Стефана Душана. Станово-представницька монархія в Польщі, особливості. Кревська унія 1385 р. Люблінська унія 1569 р. Утворення Речі Посполитої. Державний устрій. Брестська церковна унія 1596 р. Крах Речі Посполитої. Джерела права. Суспільний лад та організація державної влади в Чехії. Станово-представницька монархія та її особливості. Суспільний лад та державний устрій. Джерела та характерні риси права.

Тема 13. Феодална держава і право в країнах Азії та Африки

Виникнення та розвиток держави Арабський Халіфат та світової релігії ісламу. Система державних органів Арабського Халіфату. Відмінності у розумінні державно-правових питань у різних течіях ісламу. Характеристика джерел та основних галузей мусульманського феодалного права. Основні риси соціально-економічного розвитку Індії, Китаю, Японії та Монголії. Характерні риси суспільного та державного ладу в цих державах. Джерела та основні риси права. Історичні та політико-правові особливості виникнення феодалної держави в країнах Африки. Основні риси соціально-економічного розвитку феодалних держав на африканському континенті. Суспільний та державний лад. Джерела та основні риси права.

Тема 14. Конституційні акти та формування парламентської монархії Англії (1640 - 1918)

Передумови, етапи та особливості англійської буржуазної революції. "Петиція про право" 1628 р. Зародження буржуазної державності. "Довгий" парламент. "Трирічний акт" 1641 р. Проголошення республіки, її державний устрій. "Навігаційний акт" 1651

р. та "Знаряддя управління" 1653 р. Реставрація монархії, її суть та конституційне оформлення. Торі і віги. "Навеах Согрис Аст" 1679 р. "Славна революція" 1688 р. "Білль про права" 1689 р. та "Акт про престолонаслідування" 1701 р. Посилення ролі парламенту. Королівська влада. Парламент. Кабінет міністрів. Місцеве самоврядування. Судова система.

Аграрний і промисловий переворот у кінці XVII ст. Зміни в соціальній структурі суспільства. Виборча реформа 1832 р. Утворення партій консерваторів і лібералів. Чартистський рух. Виборча реформа 1867 р. Посилення влади уряду. Органи центрального і місцевого управління у першій половині XIX століття. Управління колоніями і залежними територіями. Англія в кінці XIX ст. - на початку XX ст. Подальше посилення ролі Кабінету Міністрів. Виборча реформа 1884-1885 років. Реформи місцевого управління. Утворення лейбористської партії (1906 р.). Акт про парламент 1911р. Основні джерела і риси права. Зміни в основних галузях та інститутах права після буржуазної революції. Англосаксонська система права та її вплив на право інших країн. Судова реформа 1875 р.

Тема 15. Утворення та конституційний розвиток США (1776-1918)

Економічне і політичне становище північноамериканських колоній Англії. Організація управління. Війна за незалежність. "Декларація незалежності" 1776 р. Створення конфедерації і "Статті конфедерації" 1781 р. Причини переходу від конфедерації до федерації. Конституція 1787 р., її зміст та оцінка "Білль про права" 1791 р. Ордонанс 1787 р. Закон про судоустрій 1789 р. Територіальне розширення США.

Причини та хід громадянської війни 1861-1865 р. р. Законодавство періоду війни. її економічні та політичні наслідки. Другий цикл поправок до Конституції США. Реконструкція Півдня. "Чорні кодекси" та інше

расистське законодавство. Виникнення Ку-клукс-клану та суду Лінча. Виникнення і оформлення двопартійної системи. Зміни в державному устрої США в кінці XIX - на початку XX ст. Наступні поправки (XVI, XVII, XVIII) до Конституції США. Зміни в становищі Президента, Конгресу, Верховного Суду США. Організація управління у штатах. Виборче право.

Тема 16. Держава і право Франції. Велика Французька революція

Переворот 9 термідора, організація влади та Конституція 1795 р. Директорія. Державний переворот 1799 р. Проголошення імперії Наполеона Бонапарта в 1804 р. Законодавча і виконавча влада. Організація адміністративного управління. Армія і поліція. Органічні сенатусконсульти 1802 і 1804р. р. Бонапартизм. Внутрішня і зовнішня політика імперії. Падіння імперії Наполеона Бонапарта.

Реставрація монархії Бурбонів. Хартія 1814р. Революція 1830 р. Липнева монархія і Хартія 1830 р. Революція 1848 р. Проголошення Другої республіки. Конституція 1848 р. Державний устрій республіки.

Державний переворот 1851 р. Друга імперія. Конституція 1852 р. Політичний режим Другої імперії, її суть. Пролетарська революція 1871 р. Проголошення Паризької комуни. її державний устрій та характерні риси права.

Проголошення Третьої республіки. Конституційні закони 1875 р. Державний устрій та політичний режим. Французька колоніальна система. Джерела і основні риси французького буржуазного права. Цивільний кодекс Наполеона 1804р. Вплив французького права на право інших країн. Подальші зміни в основних галузях права.

Тема 17. Об'єднання Німеччини

Німеччина після Віденського конгресу. Економічна і політична роздробленість країни. Митний союз. Революція 1848 р. і її вплив на розвиток німецьких держав. Франкфуртська Конституція 1849 р. Пруська монархія.

Конституція 1850 р. Державний устрій та політичний режим Пруссії. Північно-Німецький союз. Гегемонія Пруссії. Конституція Союзу 1867 р.

Утворення Німецької імперії. Гегемонія Пруссії. Фіктивний федералізм. Політичні партії. Конституція 1871 р. Державний устрій Німеччини та політичний режим. Утворення колоніальної імперії. Джерела та характерні риси права. Кримінальний кодекс 1871 р. та Кримінально-процесуальний кодекс 1877 р. Виключні закони проти соціалістів. Німецьке цивільне право 1900 р.

Тема 18. Австрія. Австро-Угорська імперія.

Багатонаціональна Австрійська імперія у стані глибокої економічної та політичної кризи. Протиріччя між окремими частинами імперії, особливо між Австрією та Угорщиною, які стали особливо відчутні під час революційних подій 1848–1849 років та після поразки Відня в Австро-Пруській війні 1866 року. Австро-угорська угода 1867 р. і конституція Австрії. Двоєдина (дуалістична) держава, яка дістала назву Австро-Угорська імперія. Державний та суспільний устрій Австро-Угорської імперії. Адміністративно-територіальний устрій. Австро-Угорщина у першій світовій війні. Розпад імперії.

Тема 19. КРАЇНИ АЗІЇ ТА ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ В НОВУ ДОБУ

Особливості буржуазних перетворень у Японії у другій половині XIX століття. "Реставрація Мейдзі". Реформа державного ладу. Конституція Японської імперії 1889 р. Джерела права Японії в нову добу.

Суспільно-політичне становище Китаю у другій половині XIX століття. Економічна і політична криза імперії Цин. Розвиток державного ладу імперії Цин. Рух за реформи наприкінці XIX століття та його наслідки. Сінхайська революція 1911-1913 років. Тимчасова Конституція 1912 р.

Політика іспанських та португальських властей відносно країн Латинської Америки у ХІХ столітті. Війна за незалежність колоній 1810 - 1826 років. Система органів державної влади після війни за незалежність.

Тема 20. ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИЙ РОЗВИТОК США В НОВІТНЮ ДОБУ

Розвиток держави і права в США в кінці ХІХ - на початку ХХ століття. Виникнення монополій. Закон Шермана 1890р. Перша світова війна та її вплив на державу та право. Економічна і політична криза 1928-1932 рр. "Новий курс" Президента США Франкліна Делано Рузвельта. Централізація державної влади. Зміни до Конституції США (ХІХ, ХХ, ХХІ поправки).

Друга світова війна. Основні тенденції державно-правового розвитку країни після другої світової війни. Період "холодної" війни. Профспілкове та антикомуністичне законодавство 40-50-х років. Посилення влади Президента США, його правове становище. Роль Конгресу США. Верховний Суд США та його роль в політичній системі країни. Управління штатами.

Характеристика виборчого права США на сучасному етапі. Боротьба за його демократизацію. Закони про виборчі та громадянські права 1964-1971 р. р. Перерозподіл виборчих округів. ХХІІ-ХХУІ поправки до Конституції США. Партийна система. Роль партій в державно-політичному житті країни. Характеристика основних джерел, галузей та інститутів права. Зміни в державному устрої і політичному режимі США на сучасному етапі.

Тема 21. Великобританія в новітню добу

Основні зміни та тенденції розвитку в економіці, політичній системі та державному устрої у першій третині ХХ ст. Делеговане законодавство. Демократизація виборчого права (реформи 1918, 1928, 1949, 1969 рр.). Реформа парламенту 1949 р. Королівська влада. Кабінет Міністрів. Парламент.

Правоохоронні органи. Місцеві органи влади і управління. Судові органи. Партийна система, її еволюція.

Криза Британської колоніальної імперії після I та II світових воєн. Вестмінстерський статут 1931р. Британська співдружність націй. Основні джерела та риси права. Держава і право Великобританії на сучасному етапі.

Тема 22. Франція в XX столітті

Зміни в державному устрої та політичному режимі між двома світовими війнами. Виборчі закони 1919 і 1927 років. Багатопартійна система. Організація профашистських сил. Народний фронт. Падіння Третьої республіки. Франція у другій світовій війні. Держава Віші.

Визволення Франції від фашистів. "Тимчасовий режим". Відновлення політичних партій. Боротьба навколо проекту Конституції. Конституція 1946 р. Державний устрій та політичний режим Четвертої республіки. Зміни до Конституції в період 1947-1954 рр.

Конституція 1958 року. Державний устрій та політичний режим П'ятої республіки. Французький союз. Розвиток політичної системи в 60-90-ті роки. Партийна система. Державотворчі проблеми Франції на початку XXI століття. Основні джерела та риси права.

Тема 23. Веймарська та нацистська Німеччина

Поразка Німеччини у першій світовій війні. Листопадова революція 1918 року. Зміни в державному ладі, політичному режимі та партійній системі. Версальський мирний договір.

Веймарська Конституція 1919 р. Державний устрій та політичний режим Веймарської республіки. Виникнення та програма НСДАП (фашистської партії). Соціально-політична боротьба в Німеччині в 20-х роках. Економічна криза 1928-1932 рр.

Встановлення фашистської диктатури в Німеччині. Зміни в державному устрої (ліквідація державно-правових установ Веймарської республіки. Одержавлення фашистської партії. Ліквідація автономії земель та місцевого управління, верхньої палати парламенту).

Каральні органи фашистської диктатури (СА, СС, СД, гестапо, концтабори, збройні сили та ін.). Зміни в судовій системі. Надзвичайні суди і судочинство. Фашистський політичний режим. Ліквідація багатопартійної системи, конституційних прав і свобод громадян. Зміни у праві. Реакційне законодавство. Агресивна зовнішня політика німецького фашизму та його крах.

Потсдамські угоди про Німеччину. Окупаційний Статут. Відновлення громадянських політичних прав і свобод. Утворення політичних партій. Розкол Німеччини. "Бізонія" і "Тризонія". Проголошення ФРН. Боннська Конституція 1949р. Державний лад та політичний режим ФРН. Надзвичайне законодавство 50-60 рр.

Проголошення НДР. Берлінська Конституція 1949 р. Соціалістичні перетворення в країні, деформації економіки, суспільно-політичного ладу тощо. Конституція 1968 р. Соціалістичне законодавство.

Демократична революція 1989-1990 рр. Приєднання НДР до ФРН, утворення єдиної німецької держави. Розвиток Німеччини на сучасному етапі. Особливості сучасного німецького права.

Тема 24. Держава і право Італії

Економічне і політичне становище Італії після I світової війни. Виникнення фашистського руху. Прихід фашистів до влади. Особливості італійського фашизму. Зміни в державному устрої і політичному режимі. Корпоративна система. Каральні органи. Реакційне законодавство. Крах фашистської диктатури.

Суспільно-політичне становище Італії після II світової війни. Проголошення республіки. Конституція 1947 р. Державний устрій та політичний режим. Партийна система. Італійська держава на сучасному етапі. Основні риси права.

Тема 25. Держава і право Польщі і Чехословаччини в ХХ ст.

Відновлення державності у 1918-1919 р. Конституція 1921 р. Державний переворот 1926 р. Конституція 1935 р. Захоплення Польщі фашистською Німеччиною. Боротьба проти окупації.

Проведення "соціалістичної революції". Проголошення ПНР. Конституції 1947 і 1952 р. р. Деформації економіки та суспільно-політичного ладу.

Демократична революція 1989-1991р. р. Зміни в державному житті, політичному режимі, партійній системі. Польська держава і право на сучасному етапі.

Проголошення незалежності та розвиток Чехословацької держави у 1918-1919 р. р. Конституція 1920 р. Державно-правова система та політичний режим в 1921-1938 р. р. Мюнхенська угода. Втрата незалежності.

Проголошення ЧНДР та Конституція 1948 р. Конституція 1960 р. Революційні події 1968 р. Перетворення ЧССР у федерацію. Конституційний закон 1968 р.

Демократична революція 1989-1991 р. р. Зміни в державному ладі, партійній системі, економіці і праві. Утворення Чеської і Словацької держав.